

En fattig fugl i grå og simple klæder, · der ingen store, skønne hymner kvæder, · men kun i al fredsomlighed og ro · udsynger kort sit »titteriss« så fro *Peter Ommerbo* (8).

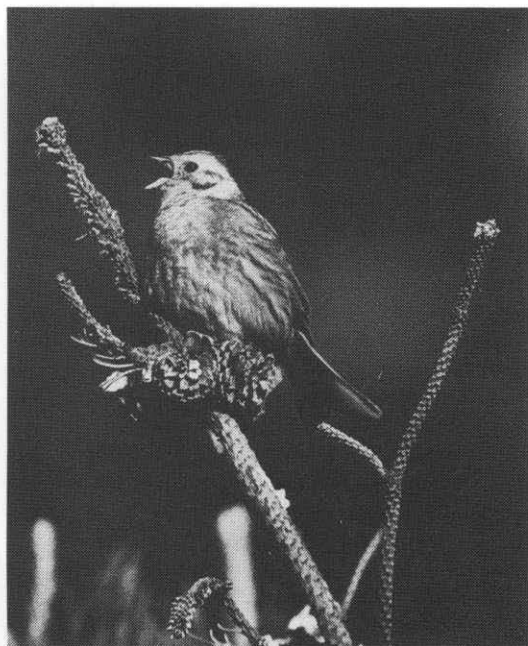
LITTERATUR: (1) 937e 48; (2) 248c 1,15; (3) 184b 125f jf. 43; (4) 21 22; (5) 757 45; (6) 248 1,331; (7) 16 139; (8) 657c 36.

Gulspurv, *Emberiza citrinella*

Gulspurven har citrongult hoved, grågrøn nakke, gul- til nøddebrun sortpletet ryg og gulgrøn bug. Meget alm. ynglestandfugl.
– Danmarks Dyreverden 8, 319-22.

Gulspurv o. 1700ff, staves 1802ff også *guldspurv* (1).

Gulbuk Valsbøl SSlesvig o. 1880 (2), *gulspink* Åbenråegnen (3), *likskide* Als o. 1900 (4), se nedenfor, *gulirisk* Læsø (5), *gul(d)lærke* Læsø, Samsø 1886, *Ærø*, *Røsnæs*, *ØMøn* (6), *gulfugl* o. 1880 og *gølle* o. 1925 *Ærø* (7), *såbygfugl* Langeland (3), *kornspurv* Skårup SFyn (8), *syvtæller* Hornbæk

(9), *strit(te)* København o. 1880, Amager (3), sml. bomlærke s. 358; *gulværling*, -*vælmning* (-velmijn) Bornholm 1796ff (10) »eller rettere guljelmjina 'gulhjelmede'« 1804 (11).

LITTERATUR: (1) 659 7,365; (2) 212c 1,512; (3) 388; (4) 212c tb. 290; (5) 202d 2,108; (6) 202d 2,108; 794 5,45; 169 3,145; 388; (7) 165 5,1910-11, 146; (8) 160 1904/4 (282); (9) 692 30/7 1941; (10) 219 8,1069; 3 58; 785 229; (11) 801 64.

STEMMETYDNINGER, VARSLER

Likke lik' lik' lik' ski-i-i mæ fälåv å si! [slikke skidt, med forlov at sige] (Sundeved, Angel; 1); læg, læg, læg, læg ski-i-dt! (2); lille ligge lidt og lure! (3).

Him-him-him-him-himmerigs rige! (Nymark NVFyn; 4); hannen til hunnen i yngletiden: skvitskvittevit, ka' du se min pit? – hun svarer: skidt, det skidt har jeg set så tit! (Egense; 5); gid gid, gid, gid jeg var død! (ØMøn; 5).

Jeg kan ikke komme ned! (6); får tiden til at gå-å! (7).

Man siger, at den tæller til syv (men har ofte flere strofer): en-to-tre-fire- (langsommere) fem-seks-syyyyv! (8); sit-ti-ti-ti-tyve! (9); sy-sy-sy-sy-hrijnj! [syren] (Bornholm; 10); har I mere mælk? – på Bornholm: har I mere fløde? (11).

Det var lys morgen, da en mand vendte hjem fra gilde, og i vidjebuskens top sang gulspurven »Hans Jørgen Jørgensen, Hans Jørgen Jørgensen – du kom for silde!« Men fra tørvegraven kvækkede den grønne frø: det var tidsnok, det var tidsnok! (Horne SFyn; 12).

Guldsurvens simple melodi: · o, stå mig bi, o, stå mig bi! *Sigurd Swane* (13). Er du sikker på vinteren · er forbi? · Bi lidt, siger gulspurvene, · bi-bi-bi-biih! *Arthur Arnholtz* (14).

Guldsurvens lyse efterligning af skæbnemotivets fire noder, di di di – dyh *Jacob Paludan* (15).

Jo hårdere vinter desto federe gulspurve (1791; 16). Mod strengere frost søger de fra marken ind til gårdene (1796ff; 17); når gulspurven ikke synger »rigtigt«, kan der ventes ondt vejr (1848; 18). Kan man fange en gulspurv, får man lykke og velstand (19).

Hvis et menneskes hår kommer i en gulspurv rede, får det gulsot; fuglen må heller ikke flyve bort med ens afklippede neglestumper (20).

Hvis en gulspurv flyver over et hus, hvor en dyne ligger opslået fra om morgenen, får den person gulsot, som sover i sengen (NSjælland; Bornholm; 21).

LITTERATUR: (1) 160 1904/28: 3243 (1884); 464j 203; (2) 464 6, 300; (3) 794 12,141; (4) 103 1961; (5) 388; (6) 103 1952 (Glostrup); (7) 451 1954; (8) 464j 204; (9) 920 118; (10) 785 230; (11) 84 1,77; (12) 251 168; (13) 829d 45; (14) 29b13; (15) 665f 3,40f; (16) 57 135; (17) 882 5,328; 464f 3,153; 725 567; (18) 903 6,389; (19) 794 7,58; (20) 464g 4,625; 160 1904/28:1172 (1892); (21) 874d 24; 160 1904/30:640 (1881).

PROSA OG POESI

En gulspurv sad i toppen af en forkrøblet busk og lod sit ensomme ti-ti-ti-ty-y lyde ud over heden – den trofaste sanger, der hele året lader sin kalden høre, som aldrig trættes i sin livsbekræftelse *Fredrik Nygaard* (1); gulspurvehannen, havens ukuelige lille skjald, der løfter sin stemme i al slags vejr og maner til lyssyn og livsglæde *Torben Nielsen* (2).

Gulspurvene ser lidt plumpe og tarvelige ud ved siden af de andre, men er alligevel ganske indtagende og ganske rørende i deres tarvelige hvergarnsdragt ... selv om farverne måske er lidt falmende og stænkedede af at være båret i al slags vejr ude på markerne *Knud Poulsen* (3).

Her er gulspurven i mængde, en yndig fugl ... sidder i det lille æbletræ så det ser ud, som om det har skinnende gule blomster *Inger Bentzon* (4); en kry og fyrig han klædt i en pragtdragt så fager som var den gjort af skørtidslens første gyldne kronblade *Svend Fleuron* (5). Den råber ikke højt, men er stilfærdigt veltilfreds, nøjsom og jævnt glad ved sin rede. I en varm middagsstund er der i dens sang en antydning af, at den godt kunne være tidlig til en lille middagslur – bare et ganske lille nap! *Knud Hee Andersen* (6).

Gulspurven spidser sit lille sure ansigt i udkanten af hegnet og pipper sin enkle vise (a), intet ansigt i verden kan være så surt som en syngende gulspurv med dens underbid som en flødekande (b) *Achton Friis* (7).

Den er de danske vejes fugl – gulspurven ... altid syngende den samme lille, monotone melodi, der er som et sindbillede på de danske, åbne veje, altid ens – lige ud af landevejen *Vagn Holstein* (8); – gulspurven, som hilser goddag fra porsrisene ved vejen, fjernt ude i heden, med sin uforknytte lille vrinsken *Johannes V. Jensen* (9).

Med regelmæssige mellemrum hørtes ustandselig gulspurvens varme og utrættelige di-di-di-di-dih! Sol og sommer! Højsommer! *Knud Poulsen* (10); gulspurvens vemodigt dalende melodi er vel den danske sommers inderste tone *Valdemar Rørdam* (11); [den] sender sine sommerdovne toner ud i rummet *Arne Larsen* (12). I gulspurvens fattige

»ti-ti-ti-tyh-yh« er der ligesom en stille klage, et mildt vemod *Knud Poulsen* (3), ingen sinde tvivter gulspurven så vemodigt som på en regnvejrsdag i høst ... en række enslydende, klartklingende toner, til slut trukket ud i en blød sitren, smeltende langsomt hen i luften som den hendørende dirren fra landsbyklokkernes højtidelige bedeslag *Svend Fleuron* (13). En gulspurv vipper op og ned på en tynd gren og repeterer et lille melankolsk refræn *Leo Estvad* (14).

En guldspurvs egenartede, næsten dryppende kvinden. Den sad øverst i en spinkel slåengren og vippede i takt med sit eget tonevæld, og det var så yndig fjernt, så himmelsk rent, så helt ubeskriveligt dejligt ... på én gang kaldende og undskyldende dy-dy-dy-e-e-e ... svindende over i evigheden *Cai M. Woel* (15); gulspurvens lille evighedsstrofe fra toppen af en gyvelgren *Johannes V. Jensen* (16). Gulspurven, der ... hamrer sin lille staccato sang frem, den melodi der så påfaldende minder om temaet i første sats af Beethovens skæbnesympfoni. Han må have hørt fuglen uden for vinduet, da han fik ideen *Finn Salomonsen* (17).

Mil efter mil · følger os gulspurvens sang; · den er som et lille lykkeligt smil, · en kildefrisk, klar melodi, · som vi bader os i *Otto Gelsted*. Gulspurven synger sin sang, en skælvende øm lille strofe *Harald Herdal* (18); guldspurve synger, · når solen står højt, · med spæde og spredte · melodiske fløjt *Ulf Hoffmann* (19). Nu spiller gulspurv med sordin · bag tjørnens hvide baldakin *Valdemar Olsen* (20); gulspurvens strofe fra en gyvel drysser · den ganske verden i en vågen blund *Johannes V. Jensen* (21).

En gulspurvsv syvklang durrer · uden stands, men ubesværet *Jørgen Voeler* (22); en lille fin koral, så højtidsfuld, · af klare toner gennem luften ringer; · de første seks er ens og hurtigt klinger, · men nummer syv er lang – og fin som guld *Peter Omerbo* (23).

Gulspurven synger i aftenstille · fra vangeledet sin sølvertulle, · en fuglehymne til lysets kilde, · når dag går under og sol går ned *Valdemar Olsen* (20); denne sølvtråd af en tone klinger · gennem vognhjuls larm og leens skinger: · »Flygter tiden har dit liv dog vinger ...« *Valdemar Rørdam* (24).

En gulspurv sidder på hver skærvebunke, · som født af denne grelle aftenglimmer · og krænger sjælen i sit tonekvidder *Knud Wiinstedt* (25); de indestængte sange · flyver på en gulspurvsv vinger · – toner mildt, som solhvervsklokker · ringer vintermulm i graven, · lys af lyd, som tændt i tågen · bærer vårtro ind i haven *Ib Paulsen* (26). Ildgul mod det blå, bag grønne grene, · kvadrer

gulspurvhannen, sødt alene. · Tynde er dens toner, men så rene. · Altid dette di-di, di-di-di – · altid samme simple melodi, · som en verdens visdom lever i *Valdemar Rørdam* (24); gulspurvens lille simple sang · sank i mit sind som melodi: o stå mig bi, o stå mig bi *Sigurd Swane* (27).

Ulf Hoffmann, En gulspurv vinterdag (28); Ib Paulsen, Gulspurven på trådene (26); Valdemar Rørdam, Gulspurven (24).

LITTERATUR: (1) 641g 118; (2) 628 114; (3) 695b 12,38; (4) 47 9; (5) 222i 9f; (6) 16c 70; (7) a 248b 1,78; b 248 2, 56; (8) 361b 8; (9) 401j 83; 401n 231; (10) 695c 146; (11) 753x 30; (12) 84 73; (13) 222c 1, 3; (14) 205c 28; (15) 916g 41f; (16) 401g 144; (17) 757 59; (18) 333j 68; (19) 346d 37; (20) 656 7,15; (21) 401q 52; (22) 917 14; (23) 657h 56; (24) 753o 29f; (25) 906 42; (26) 670c 30; (27) 829 63; (28) 346b 20-22.

Gråspurv, skovspurv, *Passer*

GRÅSPURV, *Passer domesticus*; »hanspurven med den støvgrå isse, den sorte plet på halsen og de nøddebrune, hvidplettede vinger ... råder i virkeligheden over en rigdom af farvenuancer fra hvidt

og gråt til brunt og sort, som ingen maler præster bedre på sit lærred« *Hans Hvass* (1). Gråspurven er landets talrigst forekommende fugl (med lærken på andenpladsen); efter optællinger på udvalgte arealer må bestanden af ynglende par være mellem to og tre millioner, men siden o. 1975 er den gået tilbage.

SKOVSPURVEN, *Passer montanus*, er lidt mindre, har en mørk plet på de hvide kinder og rødbrun isse. Meget alm. standfugl, der yngler i skovbryn, men oftest i alléer, parker og haver.

– Danmarks Dyreverden 8, 332-39.

Gråspurv. ældre nydansk gråspær, -spurre; -spurv, gammeldansk spow, urnordisk (200-800) spawur (2).

En mand fra Sorring ØJylland blev i Galten kaldt Søren Gråspurv (3).

Markspurv 1828 (4), husspurv 1852ff (5); huspink, ladespink, sparspink SSlesvig (6), husfugl Manø o. 1880 (7), møddinggøjt, -gøjser Fanø (8), gøjser 'tigger'.

Grås, gråsse Sønderjylland (9), i VJylland alm. navn til grå ko (o. 1880; 10), groen Fanø (11); gråssingnollinkok s.f. Skive (12), gråspeje, spejer, rog-, rygspærri 'spurv' Thy (13), knopspurv Vendsyssel (14), knås Frederikshavn (15); præstespurv Anholt 1891 (16), en præst havde ført den til øen.

Grunse Årum ØFyn og gråse(r) Båge (17), grolle, grålle sydfynske øhav (18), gråfugl Ærø 1883ff (19); grolle brugt som øgenavn til søfolk fra Ærø

Skovspurve. BIOFOTO/Benny Gønsbøl.

